

ROALD DAHL

Met tekeningen van
Quentin Blake

Boy (1916 – 1937)

Boy

ledereen die de boeken van Roald Dahl kent, zal razend nieuwsgierig zijn naar de bijzondere dingen die de schrijver in zijn jeugd beleefde.

‘Ze zijn me altijd bijgebleven,’ zegt Dahl, die als kind Boy werd genoemd, van deze gebeurtenissen. ‘Sommige zijn grappig. Sommige zijn pijnlijk. Andere minder prettig. Ik denk dat het daardoor komt dat ik me ze zo levendig herinner. Alles is waar gebeurd.’ Vrolijk en waar zijn de details van het grote muizenplan in 1924, toen de achtjarige Dahl en zijn vrienden, die gek waren op toverballen, wraak namen op Mrs. Pratchett, de walgelijke eigenares van de snoepwinkel.

Maar al te waar zijn de dood van Dahls vader en zijn zuster in een tijdsbestek van twee weken, de stokslagen van bovenmeesters en oudere schooljongens, de akelige behandeling door ‘Matron’, het hoofd van de huishouding op school, en de autorit waarbij de auteur bijna zijn neus moest missen.

Er waren ook fantastische tijden, met het grote gezin thuis in Wales, de jaarlijkse zomervakanties op een afgelegen eiland in Noorwegen – ‘een van de geweldigste plekken op aarde’ – en in de klas van een geliefd wiskundeleraar, die cijfers de akeligste dingen van de wereld vond.

Even spannend en vol verrassing als Roald Dahls andere boeken, geeft Boy een beeld van een van de populairste schrijvers ter wereld. Een boek dat niemand mag missen.

De ouders van Roald Dahl waren Noors, maar zelf is hij geboren in Llandaff, Zuid-Wales (1916), en hij kreeg zijn opleiding op Repton School. Van de eerste dag op kostschool tot de dag waarop zijn moeder stierf, tweeëndertig jaar later, schreef Dahl haar minstens eenmaal per week een brief, die hij onderkende met Boy. In het boek zijn veel fragmenten uit deze brieven opgenomen, naast foto's uit zijn jeugd.

Een autobiografie is een boek dat iemand schrijft over zijn eigen leven. Het staat meestal vol met allerlei saaie details.

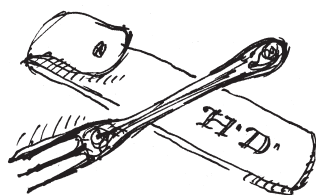
Hoewel ik nooit mijn eigen geschiedenis wilde schrijven, zijn mij in mijn schooltijd en vlak erna een aantal bijzondere dingen overkomen die ik nooit ben vergeten.

Het zijn geen belangrijke dingen, maar ze hebben allemaal zo'n geweldige indruk op me gemaakt, dat ik ze nooit uit mijn hoofd heb kunnen zetten. Ze staan stuk voor stuk in mijn geheugen gegrift.

Ik hoefde nergens diep naar te graven. Ik hoefde ze alleen maar van de oppervlakte van mijn bewustzijn af te romen en op te schrijven.

Sommige zijn grappig. Sommige zijn pijnlijk. Andere minder prettig. Ik denk dat het daardoor komt dat ik me ze zo levendig herinner. Alles is waar gebeurd.

R.D.

Papa en mama

Mijn vader, Harald Dahl, was een Noor die uit Sarpsborg, een klein stadje in de buurt van Oslo, kwam. Zijn eigen vader, mijn grootvader, was een tamelijk welvarende koopman, die in Sarpsborg een winkel bezat en handel dreef in van alles en nog wat, van kaas tot kippengaas.

Dit schrijf ik in 1984, maar deze grootvader van mij was geboren, of je het gelooft of niet, in 1820, vlak nadat Wellington Napoleon had verslagen bij Waterloo. Als mijn grootvader vandaag nog had geleefd, zou hij honderdvierenzestig jaar oud zijn geweest. Mijn vader zou honderdeenentwintig jaar oud zijn geweest. Zowel mijn vader als mijn grootvader begonnen laat met het krijgen van kinderen.

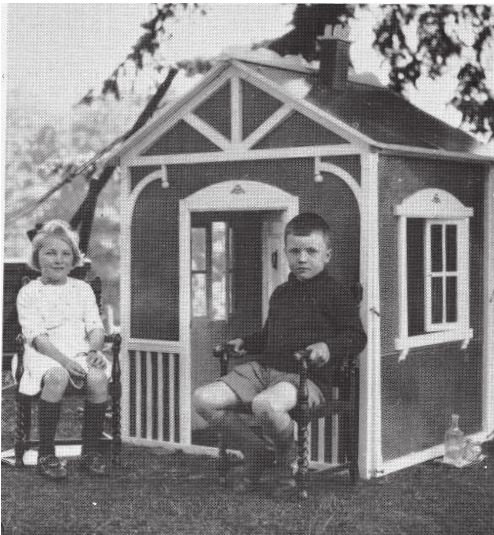
Toen mijn vader veertien jaar was, dat is nog steeds meer dan honderd jaar geleden, was hij op het dak van het huis van de familie bezig een paar losgeraakte dakpannen goed te leggen, toen hij uitgleed en naar beneden viel. Hij brak zijn linkerarm onder de elleboog. Iemand is meteen de dokter gaan halen en een half uur later kwam dit heerschap majestueus en stomdronken aangereden in zijn rijtuigje met een paard ervoor. Hij was zo dronken dat hij de gebroken elleboog voor een ontwrichte schouder aanzag.

‘Die hebben we zo weer op zijn plaats!’ riep hij uit. Twee mannen werden van de straat binnengeropen om te helpen trekken. Ze kregen de opdracht mijn vader om zijn middel te pakken terwijl de dokter de

pols van zijn gebroken arm vastgreep en schreeuwde: 'Trekken, mannen, trekken! Trek zo hard als je kunt!'

De pijn moet verschrikkelijk geweest zijn. Het slachtoffer gilte het uit en zijn moeder, die het schouwspel vol afgrijzen aanzag, riep: 'Stop!' Maar toen hadden de trekkers al zoveel schade aangericht dat een botsplinter door de huid van zijn bovenarm heen stak.

Dit gebeurde in 1877 en destijds waren orthopedische operaties nog niet op het niveau van tegenwoordig. Daarom hebben ze gewoon de arm geamputeerd bij de elleboog. Dus moest mijn vader het de rest van zijn leven met één arm doen. Gelukkig was de arm die hij verloor zijn linkerarm. In de loop der jaren heeft hij geleidelijk alles wat hij wilde, leren doen met alleen de vier vingers en de duim van zijn rechterhand. Hij kon zijn schoenveters net zo vlug vastknopen als jij of

WENDY HOUSE

ik en om het eten op zijn bord te snijden, sleep hij een kant van zijn vork zo scherp dat hij hem tegelijk als mes en als vork kon gebruiken. Dit ingenieuze instrumentje had hij altijd bij zich, waar hij ook heen ging, in een smal leren etuitje in zijn zak. Het verlies van een arm, zei hij altijd, had één groot nadeel: het was hem onmogelijk het kapje van een gekookt eitje af te slaan.

Mijn vader was een jaar of wat ouder dan zijn broer Oscar. Toch konden zij uitzonderlijk goed met elkaar opschieten. Kort nadat ze van school kwamen, maakten ze samen een lange wandeling om plannen te maken voor de toekomst. Ze besloten dat zo'n klein stadje als Sarpborg in zo'n klein land als Noorwegen niet de juiste plaats was om je fortuin te maken. Dus waren zij het erover eens dat ze naar een van de grote landen, Engeland of Frankrijk, moesten gaan, waar de kansen voor het oprapen lagen.

Hun eigen vader, een vriendelijke reus van bijna twee meter tien, miste de energie en de eerezucht van zijn zoons en hij weigerde steun te verlenen aan zo'n waanzinnig plan. Toen hij ze verbood te gaan, zijn ze van huis weggelopen en zijn ze er op de een of andere manier in geslaagd aan te monstereen op een vrachtschip naar Frankrijk.

Van Calais gingen ze naar Parijs en in Parijs kwamen ze overeen uit elkaar te gaan omdat ze niet van elkaar afhankelijk wilden zijn. Oom Oscar trok om de een of andere reden naar het westen, naar La Rochelle aan de kust van de Atlantische oceaan, en mijn vader bleef voorlopig in Parijs.

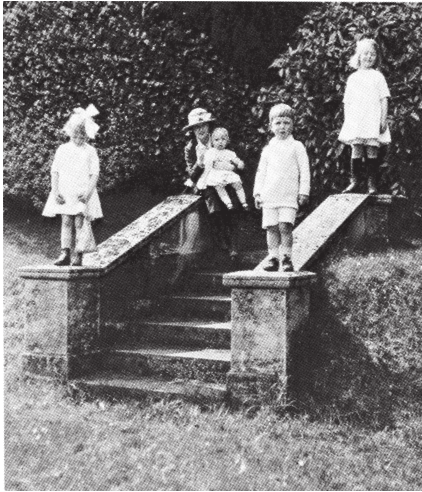
Het is een heel interessant verhaal hoe de twee broers ieder voor zich in een ander land een eigen zaak opzetten en hoe ze hun fortuin maakten, maar er is nu geen tijd om dat uitgebreider te vertellen dus houd ik het kort.

Neem eerst mijn oom Oscar. La Rochelle was toen, en nu nog, een vissershaven. Toen mijn oom veertig was, was hij de rijkste man van de stad. Hij bezat een vloot vissersschepen die Pêcheurs d'Atlantique

heetten en een grote fabriek waar de sardientjes ingeblikt werden die zijn schepen aanvoerden. Hij verwierf zich een vrouw van goede familie en zowel een magnifiek huis in de stad als een groot château erbuiten. Hij begon Louis xv-meubels, mooie schilderijen en zeldzame boeken te verzamelen en al deze mooie dingen plus de twee huizen zijn nog steeds in de familie. Het château heb ik niet gezien, maar een paar jaar geleden ben ik in het huis in La Rochelle geweest en dat is niet mis! Alleen al de meubels horen eigenlijk in een museum thuis.

Terwijl oom Oscar druk bezig was in La Rochelle, zat zijn éénarmige broer Harald (mijn eigen vader) ook niet stil. Hij had in Parijs een andere Noor, Aadnesen, ontmoet. Ze besloten *shipchandler* te worden en samen een firma op te zetten. Een *shipchandler* is een scheepsleverancier, die een schip voorziet van alles wat het nodig heeft wanneer

ALFHILD, ELLEN EN ELSE, IK EN ASTRI RADYR

het in een haven komt: brandstof en levensmiddelen, touw en verf, handdoeken en zeep, hamers en spijkers en duizenden andere kleine kleinigheden. Een shiphandler is een soort reuzenvoorraadwinkel voor schepen. En verreweg het belangrijkste wat hij aan ze verkocht, was de brandstof voor de motoren van de schepen. In die dagen betekende brandstof maar één ding: kolen. In die tijd liepen de motoren van zeeschepen nog niet op stookolie. Alle schepen waren stoomschepen en die oude stoomschepen sloegen honderden, vaak zelfs duizenden tonnen kolen per keer in. Voor leveranciers waren kolen zwart goud.

Mijn vader en zijn nieuwe vriend meneer Aadnesen hadden dat allemaal goed door. Het zou het verstandigste zijn, zeiden ze tegen elkaar, om hun firma op te zetten in een van de grootste kolenhavens van

Europa. Welke zou het worden? Het antwoord was niet zo moeilijk. De grootste kolenhaven in die tijd was Cardiff in het zuiden van Wales. Dus gingen ze naar Cardiff, die twee eerzuchtige jongemannen, met weinig of geen bagage bij zich. Maar mijn vader had iets veel kostbaarder dan bagage bij zich. Hij had een vrouw, een jong Frans meisje dat Marie heette, waar hij pas mee was getrouwd in Parijs.

In Cardiff werd de firma Aadnesen & Dahl opgericht en werd een kamer in Bute Street gehuurd als kantoor. Op dat moment begint wat klinkt als een van die overdreven succesverhalen, maar wat in werkelijkheid het resultaat was van keihard en intelligent werken door deze twee vrienden. Al gauw had Aadnesen & Dahl meer te doen dan ze alleen aankonden. Ze huurden een grotere kantooruimte en namen meer mensen aan. Toen begon het echt grote geld binnen te stromen. Binnen een paar jaar kon mijn vader een mooi huis kopen in het dorpje Llandaff, even buiten Cardiff. Daar kreeg zijn vrouw Marie twee kinderen, een meisje en een jongen. Maar tragisch genoeg stierf ze vlak na de geboorte van haar tweede kind.

Toen de schok en het verdriet over haar dood een beetje begonnen te luwen, besepte mijn vader plotseling dat zijn beide kindertjes op zijn minst een stiefmoeder nodig hadden om voor ze te zorgen. En

VERF

TOUW

ZEEP

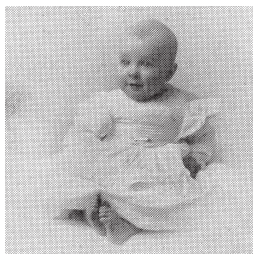

MAMA VERLOOFD

bovendien voelde hij zich vreselijk eenzaam. Het was duidelijk dat hij moest proberen een andere vrouw te vinden. Maar dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan voor een Noor in Zuid-Wales, die maar weinig mensen kende. Dus besloot hij vakantie te nemen en naar zijn eigen land, Noorwegen, terug te reizen. Wie weet zou hij, met een beetje geluk, in zijn eigen land een aardige nieuwe bruid vinden.

Daar in Noorwegen, in de zomer van 1911, ontmoette hij tijdens een boottocht op een kleine kustvaarder in de Oslofjord een jonge vrouw die Sofie Magdalene Hesselberg heette. Omdat hij iemand was die iets goeds meteen herkende zodra hij het zag, vroeg hij haar nog binnen een week ten huwelijk en trouwde hij kort daarna met haar.

Harald Dahl nam zijn Noorse vrouw op huwelijksreis mee naar Parijs en daarna mee terug naar het huis in Llandaff. Ze waren dol op elkaar en zielsgelukkig. In de daaropvolgende jaren kregen ze vier kinderen, een meisje, nog een meisje, een jongen (ik) en een derde meisje.

IK ACHT MAANDEN OUD

Nu waren er zes kinderen in het gezin, twee van mijn vaders eerste vrouw en vier van zijn tweede. Ze hadden dus een groter en statiger huis nodig en er was genoeg geld om het te kopen.

Dus in 1918, toen ik twee jaar oud was, verhuisden we naar een groot buitenhuis bij het dorp Radyr, een kilometer of twaalf ten westen van Cardiff. In mijn herinnering is het een geweldig huis met torentjes op het dak en met majestueuze gazons en terrassen eromheen. Er hoorden vele hectares bouwland en bos bij en een aantal huisjes voor het personeel. Algauw waren de weiden vol melkkoeien, de hokken vol varkens en de rennen vol kippen. Er waren verscheidene massieve trekpaarden om de ploegen en de hooiwagens te trekken en er was een knecht voor het ploegen, een voor de koeien, een paar tuinlieden en allerlei soorten bedienden in het huis zelf. Net als zijn broer Oscar in La Rochelle, had Harald Dahl het helemaal gemaakt.

Maar wat mij het meeste boeit aan deze twee broers, is dit. Al kwamen ze van een heel eenvoudige kleinsteedse familie, toch ontwikkelden zij beiden, onafhankelijk van elkaar, een grote belangstelling voor mooie dingen. Zo gauw ze het konden betalen, begonnen ze hun huizen te vullen met prachtige schilderijen en mooie meubels.

Daarbij werd mijn vader ook nog een expert in tuinieren en bovenal een verzamelaar van alpiene planten. Mijn moeder vertelde me vaak hoe zij er met zijn tweeën opuit trokken in de bergen van Noorwegen en hoe hij haar altijd de schrik op het lijf joeg door met zijn ene hand steile rotswanden op te klimmen om bij kleine bergplantjes te komen, die ergens hoog op een richeltje groeiden. Hij kon ook uitstekend houtsnijden en de meeste spiegellijsten in ons huis had hij gemaakt. Ook de hele schoorsteenmantel om de haard in de woonkamer, een prachtig ontwerp van vruchten en bladeren en dooreengevlochten takken, uitgesneden in eikenhout.

Hij was een geweldig dagboekschrijver. Nog steeds heb ik een van zijn vele notitieboekjes van de Wereldoorlog van 1914–1918. Iedere dag van die vijf oorlogsjaren schreef hij enkele bladzijden commentaar en opmerkingen over de gebeurtenissen van die tijd. Hij schreef met een pen en al was Noors zijn moedertaal, toch schreef hij zijn dagboeken in foutloos Engels.

Hij koesterde een eigenaardige theorie over hoe hij bij zijn kin-

HET HUIS IN RADYR

deren gevoel voor schoonheid kon ontwikkelen. Elke keer dat mijn moeder in verwachting was, wachtte hij tot de laatste drie maanden van haar zwangerschap en dan kondigde hij aan dat het nu de tijd was voor 'de kostelijke wandelingen'. Deze kostelijke wandelingen betekenden dat hij haar meenam naar bijzonder mooie plekjes in de natuur om daar dagelijks een uur lang met haar te wandelen zodat ze de schoonheid van de omgeving goed in zich op kon nemen. Zijn theorie was, dat als de ogen van een zwangere vrouw voortdurend de schoonheid van de natuur zagen, deze schoonheid op de een of andere manier opgenomen werd in de geest van het ongebooren kind in haar schoot en de baby later een liefhebber van mooie dingen zou worden. Al zijn kinderen kregen deze behandeling voor hun geboorte.

The best
 tonic both for body
 & brain I should say
 is plenty of fresh air
 & exercise. Long deep
 drafts of sea air before
 breakfast, in fact before
 every meal & sleeping
 should heat any
 chemical concoction.

Achttiende druk, 2020

Oorspronkelijke titel: *Boy*

Verschenen bij Jonathan Cape Ltd., Londen

Text copyright © The Roald Dahl Story Company Limited, 1984/1985

Roald Dahl is a registered trademark of The Roald Dahl Story Company Ltd.

Illustrations copyright © Quentin Blake, 1988

Voor de Nederlandse uitgave:

© 1985-'86/2011 Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling: Huberte Vriesendorp

Omslagillustratie: Quentin Blake

Omslagontwerp: Sander Pinkse Boekproductie

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 261 5471 3

NUR 641, 200